C/2025/109

10.1.2025.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums
Aprites ekonomikas un bioekonomikas saskaņošana Eiropas Savienības un valstu līmenī
(pašiniciatīvas atzinums)

(C/2025/109)

Ziņotājs: **Cillian LOHAN**

Padomniece	Agnieszka SZNYK (ziņotājam)
Pilnsapulces lēmums	18.1.2024.
Juridiskais pamats	Reglamenta 52. panta 2. punkts
Atbildīgā specializēta nodaļa	Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	2.10.2024.
Pieņemts plenārsesijā	23.10.2024.
Plenārsesija Nr.	591
Balsojuma rezultāts (par / pret / atturas)	192/2/3

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Vajadzīga saskaņotība ar Eiropas zaļo kursu, apņemšanos sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus, aprites ekonomiku un plašākiem klimata un bioloģiskās daudzveidības mērķrādītājiem. Stabila bioekonomika papildinās progresu, kas panākts aprites ekonomikas jomā, un dos iespēju atbilstoši ilgtspējas principiem panākt konkurētspējīgu izaugsmi planētas iespēju robežās.

1.2. Eiropas Savienībai iespēja kļūt par pasaules līderi būtu jāizmanto, īstenojot arī ļoti vērienīgu un saskaņotu bioekonomikas stratēģiju. Būtu iespējami jāpalielina labi apmaksātu ilgtspējīgu darbvietu skaits, tostarp lauku un attālos reģionos. Esošās tehnoloģijas var izmantot, lai tirgū laistu tirgū steidzami vajadzīgus produktus un pakalpojumus, palīdzot inovācijai, ko atbalsta spēcīgs un savstarpēji saistīts aprites tiesību aktu kopums.

1.3. Eiropas Savienībai ir vajadzīga skaidri formulēta bioekonomikas definīcija, lai nepārprotami uzsvērtu tās saikni ar aprites ekonomiku un tās kā ilgtspējīgas attīstības instrumenta potenciālu.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1. EESK jau norādījusi ([1]), ka bioekonomika būtu jāattīsta, paturot prātā stratēģisko autonomiju un pienācīgi ņemot vērā konkurētspēju. Proti, ar konkurētspēju būtu jānodrošina, ka tiek atbalstīta uzņēmējdarbība, pētniecība un inovācija, lai saglabātu augstos ES standartus, savukārt zemāki trešo valstu standarti un mērķi nebūtu jāizmanto kā pamatojums pēc iespējas zemāku standartu noteikšanai.

([1]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums – Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – Rūpēs par nākotni: Eiropas 2040. gada klimata mērķrādītājs un ceļš uz klimatneitralitāti 2050. gadā, veidojot ilgtspējīgu, taisnīgu un pārticīgu sabiedrību (COM(2024) 63 final) (OV C, C/2024/4667, 9.8.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4667/oj) un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai ""Gatavi mērķrādītājam 55 %": ES 2030. gadam nospraustā klimata mērķrādītāja sasniegšana ceļā uz klimatneitralitāti"" (COM(2021) 550 final) (OV C 275, 18.7.2022., 101. lpp.).

2.2. Aprites ekonomikas iniciatīvu panākumi uzņēmējdarbības modeļu pārveidošanā un ieguvumu nodrošināšanā patērētājiem būtu jāizmanto kā paraugs, kā turpināma bioekonomikas integrēšana. Būtu jāizmanto gūtā pieredze, tostarp lielāks uzsvars būtu jāliek uz jaunā ekonomikas modeļa sociālajiem aspektiem.

2.3. Būs svarīgi radīt finansiālu atbalstu novatoriskiem uzņēmējdarbības līderiem, lai nodrošinātu, ka pirmlietotāji netiek sodīti, it īpaši saistībā ar centieniem nodrošināt ES konkurētspēju.

2.4. Lai panāktu mācīšanos no līdzbiedriem un zināšanu apmaiņu, būtu jāizmanto Eiropas aprites ekonomikas jautājumos ieinteresēto personu platforma (*ECESP*) ar tās spēcīgo tīklu un it īpaši Koordinācijas grupu. *ECESP* zināšanu centru var izmantot, lai apkopotu un darītu pieejamu informāciju un speciālās zināšanas par bioekonomiku ([2]).

2.5. Norādot uz ES jauno bioekonomikas vēstnieku sekmīgo darbu, Komiteja iesaka izveidot pastāvīgu līdzdalības platformu vai tīklu, kas pārstāvētu jauniešu viedokli bioekonomikā un iesaistītu jauniešus kā ieinteresētās personas lēmumu pieņemšanas procesā.

2.6. Bioekonomikai būtu jāatbilst apritīguma principiem, it īpaši kaskādes principam. Būtu jāveicina apritīga dizaina izmantošana bioekonomikas produktiem un inovācija, un atkritumi būtu jālikvidē vai jāsamazina līdz minimumam un jāvalorizē, ielaistajai enerģijai vajadzētu būt apritīgai un būtu jātiecas darbībā izmantot dabiskus ciklus.

2.7. Bioekonomika ir stratēģiska izvēle, kam vajadzīgi ieguldījumi, izglītība un pielāgošanās. Spēcīgam partneru mācīšanās instrumentam būtu jādod bioekonomikas dalībniekiem iespēja mācīties vienam no otra un izstrādāt iteratīvu mācīšanās modeli ar viegli pieejamu finansējumu un līdzekļiem. Šī izglītība būtu jāiekļauj arī jauniešu mācību programmās skolās un profesionālās apmācības iestādēs.

2.8. Balstoties uz iepriekšējiem pētījumiem un ieguldījumiem, vajadzētu nodrošināt piekļuvi īpašam pētniecības un inovācijas finansējumam, lai iespējami palielinātu bioekonomikas iespējas. Tas palīdzēs apzināt industriālo simbiozi un norādīt uz sociālo ieguvumu iespējām, vienlaikus darbojoties planētas iespēju robežās.

2.9. Dažās zemes izmantošanas darbībās, kas saistītas ar bioloģiskiem materiāliem, izmanto piesārņotājus un praksi, kura degradē augsni, un darbības, kas rada vairāk atkritumu. Šīs zemes izmantošanas darbības automātiski nekļūst par bioekonomikas daļu ES bioekonomikas stratēģijas kontekstā.

2.10. *BIOEAST* iniciatīva var kalpot par paraugu sadarbībai šajā nozarē. Centrāleiropai un Austrumeiropai, tostarp daudzām kandidātvalstīm, ir svarīga loma biomasas valorizācijā.

3. **Politikas saskaņotība, tostarp ilgtspējīgas attīstības mērķi**

3.1. Būtiski, lai tādas politikas iniciatīvas kā ES bioekonomikas stratēģija būtu saskaņotas ar citiem politikas pasākumiem, kas saistīti ar Eiropas zaļo kursu, Parīzes nolīgumu, aprites ekonomiku un Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam. Citas attiecīgas iniciatīvas, piemēram, ir sertifikācijas satvars oglekļa piesaistījumiem, ES Dabas atjaunošanas akts un provizoriska vienošanās par iepakojumu, biobāzētu plastmasas iepakojumu un dosjē, kas saistīti ar pārtiku. Bioekonomikas rīcības plānu varētu izstrādāt kopā ar plānoto Aprites ekonomikas aktu un Biotehnoloģiju aktu. Tas var nodrošināt, ka ES bioekonomika aktīvi sekmē klimata un bioloģiskās daudzveidības mērķrādītāju sasniegšanu.

([2]) https://circulareconomy.europa.eu/platform/en.

3.2. Svarīgi ir izstrādāt saskaņotu definīciju, kas precizētu, ka bioekonomika ir instruments ilgtspējīgas attīstības panākšanai. Šajā ziņā definīcijai bioekonomika ir jāsaista ar vidiskajiem, sociālajiem un ekonomiskajiem aspektiem kā kopīgām un vienlīdzīgām prioritātēm, vienlaikus saglabājot atbilstību G20 ([3]) un Apvienoto Nāciju Organizācijas izmantotajām definīcijām. Tas var nodrošināt konsekventas stratēģijas visās dalībvalstīs un reģionos.

3.3. Būtu jāapzinās, ka bioekonomika ir saistīta ar aprites ekonomiku. Aprites ekonomika nodrošina sistēmisku pieeju materiālu plūsmu ilgtspējīgai pārvaldībai, veicinot izejvielu atkalizmantošanu un recirkulāciju, ko sekmē ekodizains. Bioekonomikā uzsvars tiek likts uz tiem pašiem principiem, bet attiecībā uz bioloģiskām plūsmām.

3.4. Bioekonomikai ir jāatbilst zilajam kursam. Vajadzīga resursu izlietojuma kartēšana, kurā tiek aprēķināts ūdens daudzums uz katru produktu. Lai nodrošinātu politikas saskaņotību, ir vajadzīga skaidra saikne ar ekodizaina un ķimikāliju stratēģiju un šai saiknei ir jāatspoguļo ekosistēmu un cilvēku veselība.

3.5. Konkurētspēja būtu jāaplūko saistībā ar iepriekš apstiprinātām EESK nostājām, kurās uzsvērts, ka tai nevajadzētu būt par ieganstu, lai zaļo un sociālo standartu noteikšanā vadītos no zemākā kopsaucēja, un tā vienmēr būtu jāanalizē saistībā ar mūsu apņemšanos sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus. Tam jāpievērš īpaša uzmanība saistībā ar neseno *M. Draghi* ziņojumu ([4]).

4. **Tehnoloģijas un zemes izmantošana**

4.1. Augstās tehnoloģijas ir svarīgs bioekonomikas elements. Šeit runa ir arī par tehnoloģiskiem sasniegumiem un inovāciju tādā jomā kā centieni izstrādāt bioloģiski bāzētus komponentus produktiem, kas aizstātu produktus, kuru pamatā pašlaik ir fosilais kurināmais vai kuri ir citādā veidā ilgtnespējīgi.

4.2. Digitālie un tehnoloģiskie rīki ir bioekonomikas efektivitātes virzītājspēks, taču tiem nevajadzētu kļūt par mērķi. Mērķis ir pāreja uz biobāzētu ekonomiku un dabisku bioloģisko procesu efektīvu izmantošanu, lai uzlabotu mūsu uz apritīguma principiem un risinājumiem balstītā ekonomikas modeļa ilgtspēju.

4.3. Bioekonomikas mērķis ir taisnīga pārkārtošanās, respektējot tradicionālo praksi un dabā balstītus risinājumus. Tas ir īpaši svarīgi lauksaimniecības pārtikas nozarē, kur ir daudz mazu un vidēju ģimenes saimniecību, kas izmanto tradicionālu reģenerācijas praksi, lai bez augstām tehnoloģijām vai digitalizācijas ražotu augstas kvalitātes un augstvērtīgu pārtiku. Šo elementu nevajadzētu zaudēt, cenšoties plašāk izmantot augstu tehnoloģiju. Būtu jāatbalsta dabā balstīti risinājumi pārtikas un vides jomā.

4.4. Urbānā lauksaimniecība, ko papildina uz tehnoloģijām balstīta datu kopīgošana, var saīsināt piegādes ķēdes, un tās sasaiste ar apritīgiem pārtikas tirdzniecības centriem (*food hubs*) var risināt pārtikas izšķērdēšanas problēmu, integrējot apritīgumu un bioekonomiku. Šīs iespējas būtu jāattīsta sadarbībā ar pilsētu kopienām.

4.5. Dabisku sistēmu izmantošanu oglekļa piesaistītāju radīšanai var izvērst un veicināt. Bioloģiski daudzveidīgs mežs, ko pastāvīgi apsaimnieko ar "nepārtraukta meža klājuma" pieeju, kura raksturīga daudzām ES dalībvalstīm, vairākos veidos pozitīvi ietekmē dažādus ilgtspējas elementus. Daudzas saimniecības jau tiek pārvaldītas tā, lai oglekļa sekvestrēšanā izmantotu dabu, piemēram, izmantojot reģenerācijas paņēmienus, kas palielina oglekļa uzglabāšanu augsnē, un izveidojot un saglabājot dzīvžogu dzīvotnes kā lauka robežas. Šādi paņēmieni ir veids, kā sasniegt klimata un ilgtspējas mērķus, un tie ir atzinīgi jānovērtē un jāatalgo bioekonomikas stratēģijā. Mehāniskās oglekļa piesaistes tehnoloģija ir tehniski dzīvotspējīga, taču joprojām apšaubāma ir tās komerciālā dzīvotspēja.

([3]) *G20 High-Level Principles on Bioeconomy*: https://www.g20.org/en/news/g20-reaches-consensus-and-establishes-high-level-principles-on-bioeconomy.

([4]) https://commission.europa.eu/document/download/97e481fd-2dc3-412d-be4c-f152a8232961_en?filename=The%20future%20of%20European%20competitiveness%20_%20A%20competitiveness%20strategy%20for%20Europe.pdf.

5. **Sociālais elements**

5.1. Bioekonomikai ir arī sociāla dimensija, ņemot vērā attiecīgajos uzņēmumos nodarbinātos cilvēkus un ieguvumus kopienām.

5.2. Runājot par lauku stratēģiju un lauku, piekrastes un attālu apvidu attīstību un atbalstīšanu, jānorāda, ka bioekonomika paver iespējas radīt labi apmaksātas, ilgtspējīgas darbvietas un nodrošināt perspektīvas, apmācību un sociālos ieguvumus, rūpīgi attīstot bioekonomiku, kas ir saskaņota ar apritīgumu un ilgtspēju.

5.3. Stratēģiskā dialoga par lauksaimniecību ziņojums ([5]) sniedz iespēju, izmantojot bioekonomiku, aprites principus integrēt noturīgas pārtikas sistēmas izveidē Eiropas Savienībā. Būtu jāapzina atbalsts un finansējums ārpus kopējās lauksaimniecības politikas (KLP), lai iespējami palielinātu iespējas un nodrošinātu visaptverošu atbalstu lauksaimniekiem, kuri vēlas pārkārtoties.

5.4. Bioekonomikas stratēģija ir iespēja likt pamatus redzējumam par Eiropas lauku apvidiem, ņemot vērā tur dzīvojošo cilvēku labklājību un par prioritāti nosakot apritīguma papildprincipus, kas veicina īsākas piegādes ķēdes, remontēšanu un atkalizmantošanu. Stratēģijā būtu jāizklāsta atbalsta pasākumi, lai dotu jauniešiem iespēju kļūt par pārveidojošiem pārmaiņu virzītājiem bioekonomikas nākotnes veidošanā.

5.5. Plašāki sociālie ieguvumi ir labāka sabiedrības veselība un lielāka labklājība, attiecīgi budžeta ietaupījumi veselības aprūpes nodrošināšanā un lauku reģenerācija. Vajadzīgi pētījumi, lai nodrošinātu, ka bioekonomikas paņēmienu izmantošana ir godīga un taisnīga, un norādītu uz iespējām, vienlaikus reāli atspoguļojot izaicinājumus.

Briselē, 2024. gada 23. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Oliver RÖPKE

([5]) https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/agriculture-and-green-deal/strategic-dialogue-future-eu-agriculture_en.